

rijksuniversiteit
groningen

faculteit ruimtelijke
wetenschappen

EEN ANDERE KIJK OP KRIMP

Marit Gorter – Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
13 oktober 2018

VRIJDAG 21 SEPTEMBER 2018, 16:41

Drentse basisscholen hebben te weinig leerlingen

DINSDAG 12 JUNI 2018, 18:28

Forse krimp voortgezet onderwijs in Drenthe in de toekomst

WOENSDAG 6 JUNI 2018, 20:14

Er woont steeds minder jeugd in Drenthe

Proefabonname

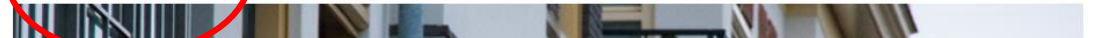
Groningen en Drenthe zien veel mensen vertrekken. Hoe doet jouw gemeente het? (+kaart)

2 januari • 2 januari • Roelof van Dalen, Michel Brandsma • Groningen

DINSDAG 2 JANUARI 2018, 11:10

Aantal inwoners in bijna helft van de Drentse gemeenten daalt [update]

EEN ANDERE KIJK OP KRIMP

*Hoe kan het dat er lokale verschillen zitten in
bevolkingsontwikkelingen binnen een gebied?*

Marit Gorter – Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
13 oktober 2018

- Krimpgebieden
- Anticipatiegebieden

Vandaag

- > Bevolkingstrends en -ontwikkelingen
 - > Verklarende factoren
 - > Onderzoeksopzet
 - > Demografische analyse
 - > Typologie van dorpen
 - > (Ruimtelijke) verklaringen
 - > Een verdiepingsslag: de dorpen in
 - > Hoe nu verder?
- Literatuur
- Onderzoek

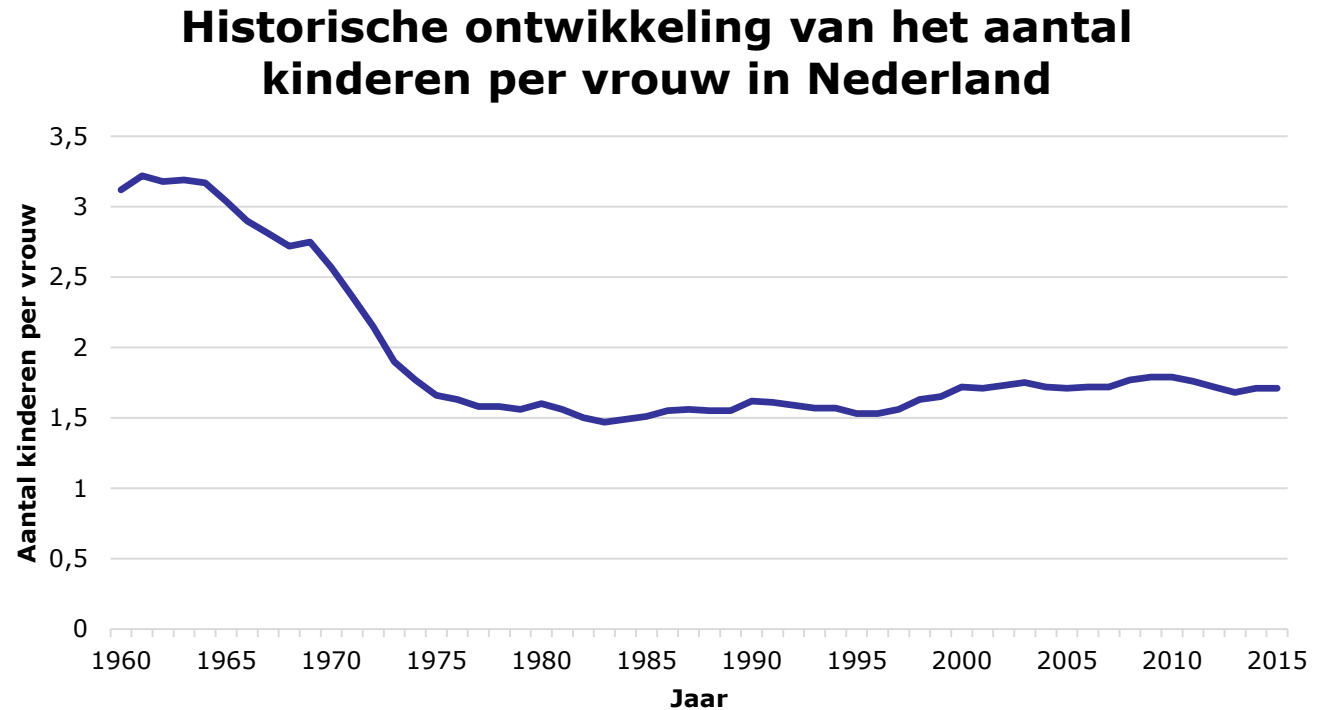
Bevolkingstrends en -ontwikkelingen

- › Demografisch trilemma:
 - Lage vruchtbaarheid
 - Vergrijzing
 - Selectieve migratie

Bevolkingstrends en -ontwikkelingen

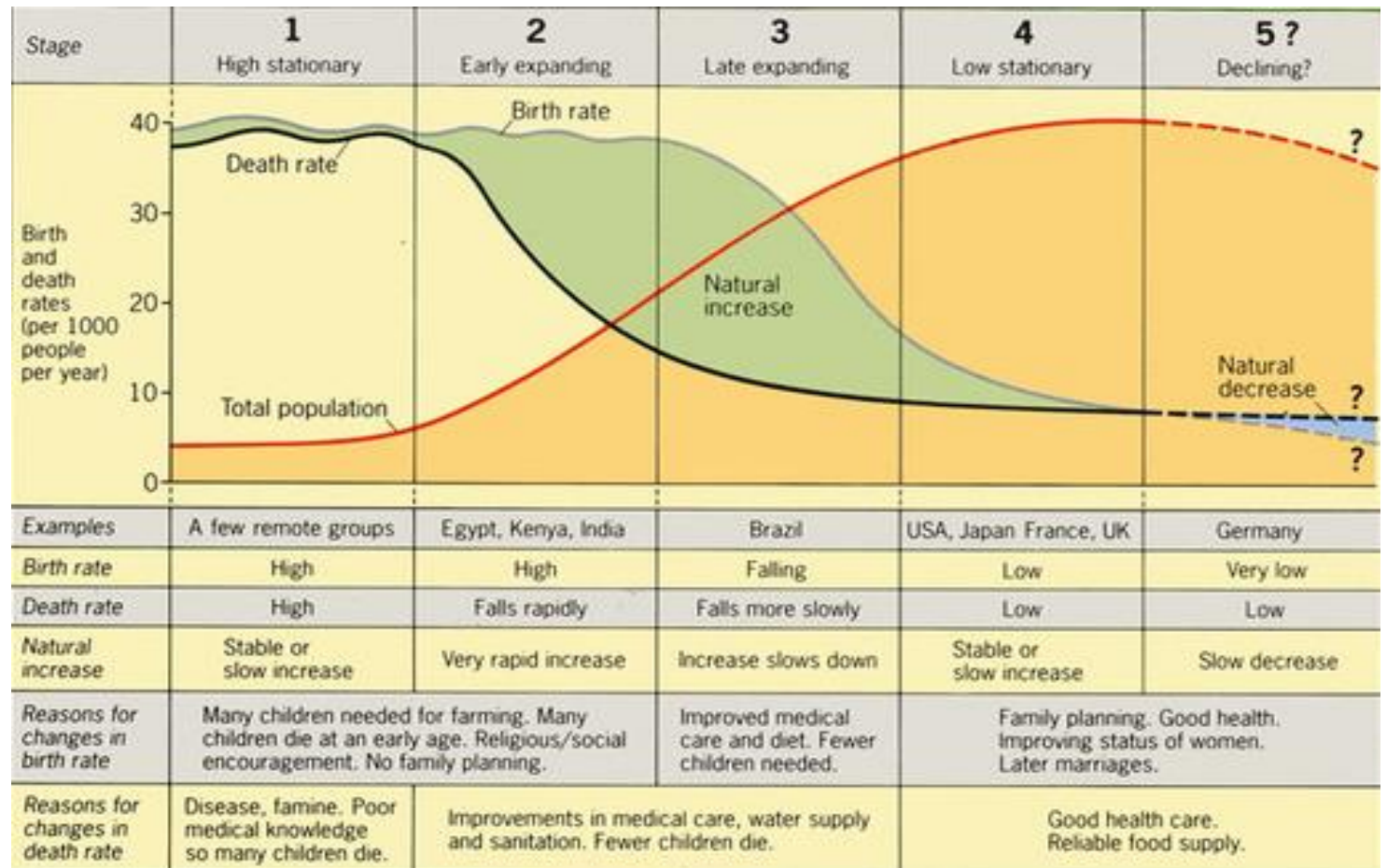
- > Lage vruchtbaarheid
- > Vervangingsratio: 2,1

Bevolkingstrends en -ontwikkelingen

> Lage vruchtbaarheid

Bevolkingstrends en -ontwikkelingen

- › Lage vruchtbaarheid door maatschappelijke veranderingen:
 - Emancipatie
 - Individualisering
 - Seksuele revolutie
 - Uitgestelde reproductie
 - Ongetrouwd samenwonen/kinderen krijgen

Bevolkingstrends en -ontwikkelingen

> Vergrijzing

- Mensen worden ouder
- Babyboom van na de tweede wereldoorlog
- Lagere vruchtbaarheid

Bevolkingstrends en -ontwikkelingen

- > Selectieve migratie
- > Migratie heeft een belangrijke invloed op demografische ontwikkelingen!
- > Interessant: nog in een beperkte mate te sturen!

Bevolkingstrends en -ontwikkelingen

- › Selectieve migratie de belangrijkste trend?
- › Gevolgen: krimp?

Verklarende factoren

- > Sociale factoren
- > Economische factoren
- > Ruimtelijke factoren

Verklarende factoren

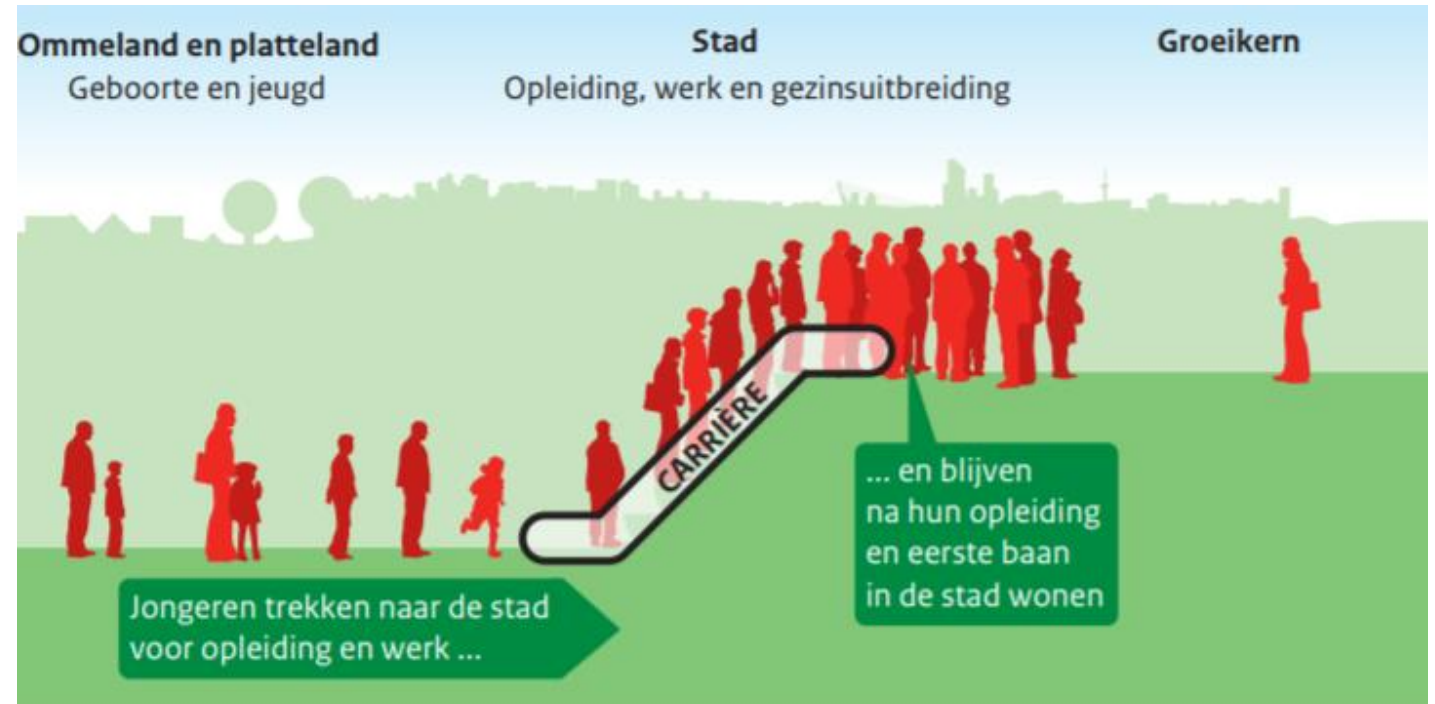
- > Sociale factoren:
 - Levensfase
 - (Sociale) binding met een gebied

Verklarende factoren

> Economische factoren:

- Educatie
- Inkomen
- Werkgelegenheid

Verklarende factoren

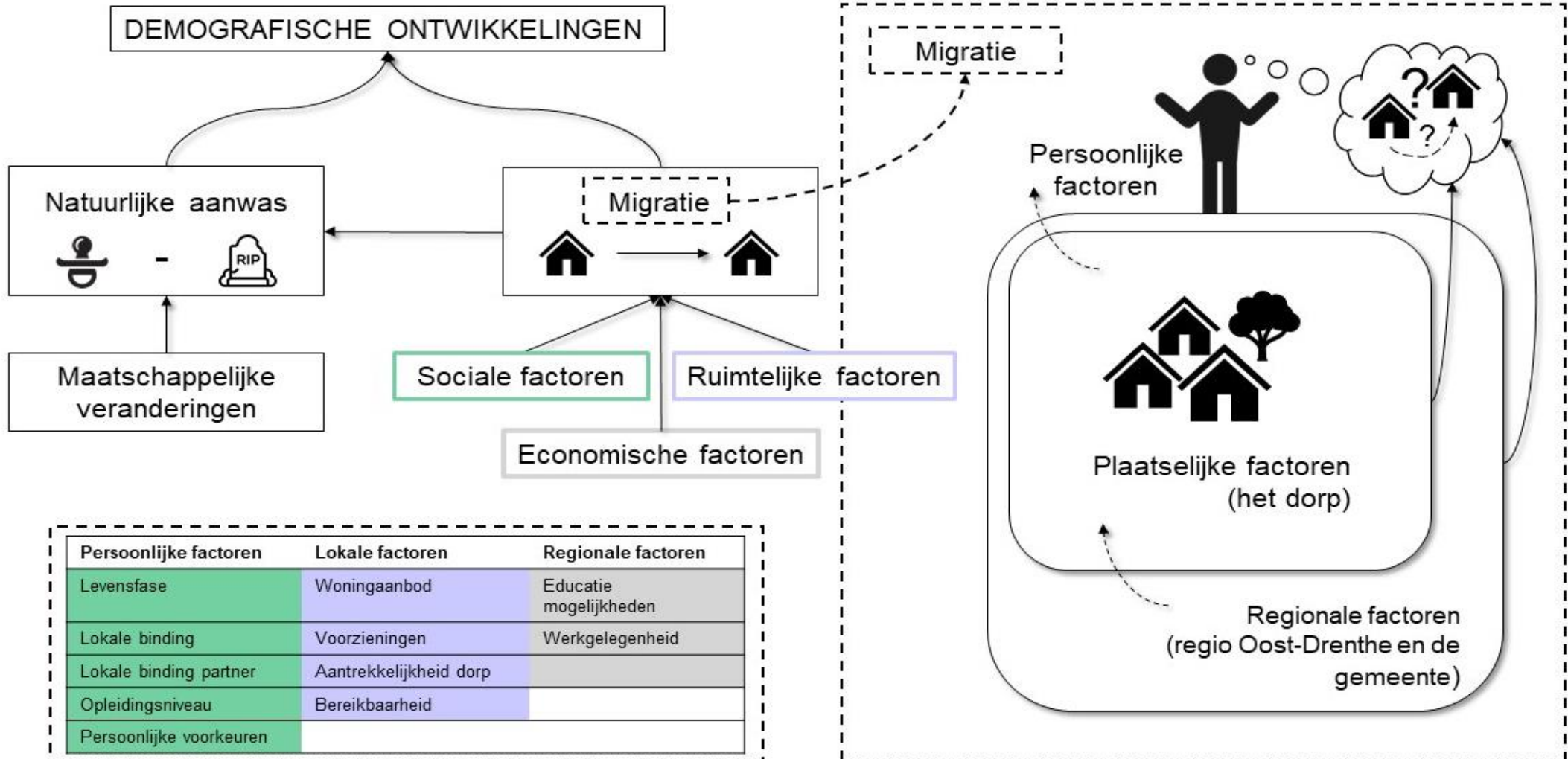
- > Ruimtelijke factoren:
 - Aantrekkelijkheid van een dorp
 - Voorzieningenaanbod
 - Nabijheid van een stad
 - Huizenmarkt

Verklarende factoren

sociale factoren - ruimtelijke factoren - economische factoren

Persoonlijke factoren	Lokale factoren	Regionale factoren
Levensfase	Woningaanbod	Educatie mogelijkheden
Lokale binding	Voorzieningen	Werkgelegenheid
Lokale binding partner	Aantrekkelijkheid dorp	
Opleidingsniveau	Bereikbaarheid	
Persoonlijke voorkeuren		

Onderzoeksopzet

- › Analyse van demografische data
- › Typering van dorpen
- › Verklaring in ruimtelijke factoren
- › Interviews in twee dorpen

Analyse van demografische data

- > Data van gemeente Borger-Odoorn
- > Periode 2006 tot en met 2014

- > Op dorpsniveau geanalyseerd:
 - Bevolkingsontwikkeling
 - Bevolkingssamenstelling
 - Natuurlijke aanwas
 - Migratiesaldo's (naar leeftijdscategorie)
 - Selectieve migratie?

Algemene ontwikkelingen

- > Vrijwel elk dorp te maken met negatieve bevolkingsontwikkeling
- > Vrijwel elk dorp wordt ouder
- > Vrijwel elk dorp negatief migratiesaldo
- > Jongeren vertrekken
- > Aandeel 25 tot 29 jaar kromp
- > Cijfer natuurlijke aanwas redelijk positief

Typering van dorpen

- › **Grijze dorpen:** positief migratiesaldo 65+, sterk negatief natuurlijke aanwas, negatieve bevolkingsontwikkeling
- › **Krimpdorpen:** negatieve bevolkingsontwikkeling, negatief migratiesaldo, selectieve migratie
- › **Jonge krimpdorpen:** negatieve bevolkingsontwikkeling, negatief migratiesaldo, positief cijfer natuurlijke aanwas
- › **Stabiele dorpen:** bevolkingsontwikkeling rond de 0%, verschil migratiesaldo/natuurlijke aanwas nihil
- › **Kleine groeier:** positieve bevolkingsontwikkeling, positief migratiesaldo, positief cijfer natuurlijke aanwas, relatief veel baby's

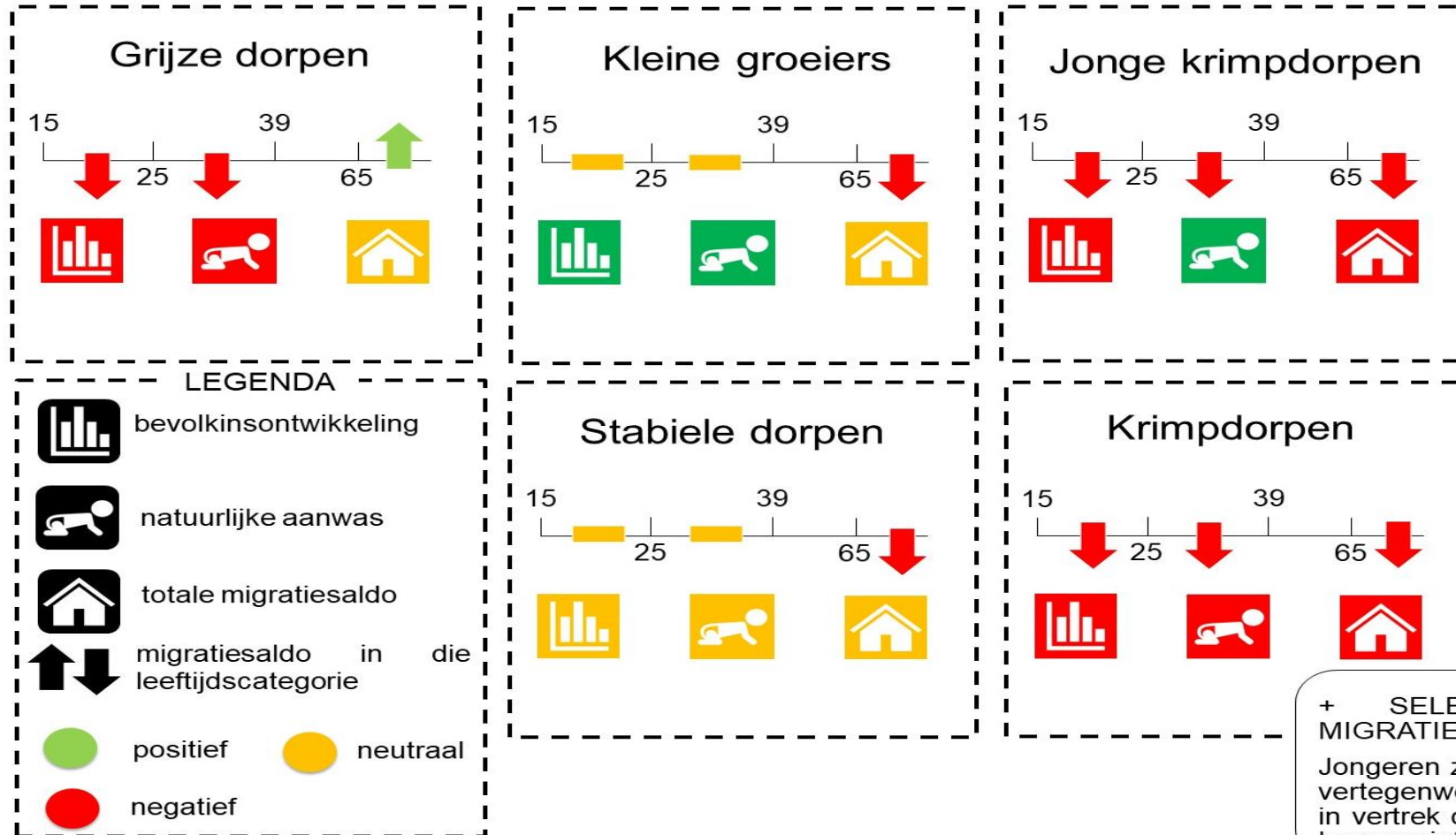

Typering van dorpen

> **Restdorpen:** passen nergens onder

Typering van dorpen

Typering van dorpen

- > **Grijze dorpen:** Borger en Odoorn
- > **Krimpdorpen:** Drouwen, Ellertshaar, Exloo, Odoornerveen en Valthe
- > **Jonge krimpdorpen:** Drouwenermond, Eerste Exloërmond, Tweede Exloërmond, Klijndijk, Nieuw-Buinen en Valthermond/Zandberg
- > **Stabiele dorpen:** Buinen, Buinerveen, Bronneger/-veen, Eeserveen, Eesergroen en Exloërveen
- > **Kleine groeier:** Drouwenerveen
- > **Restdorpen:** Ees, Westdorp en Tweede Valthermond

**rijksuniversiteit
groningen**

faculteit ruimtelijke
wetenschappen

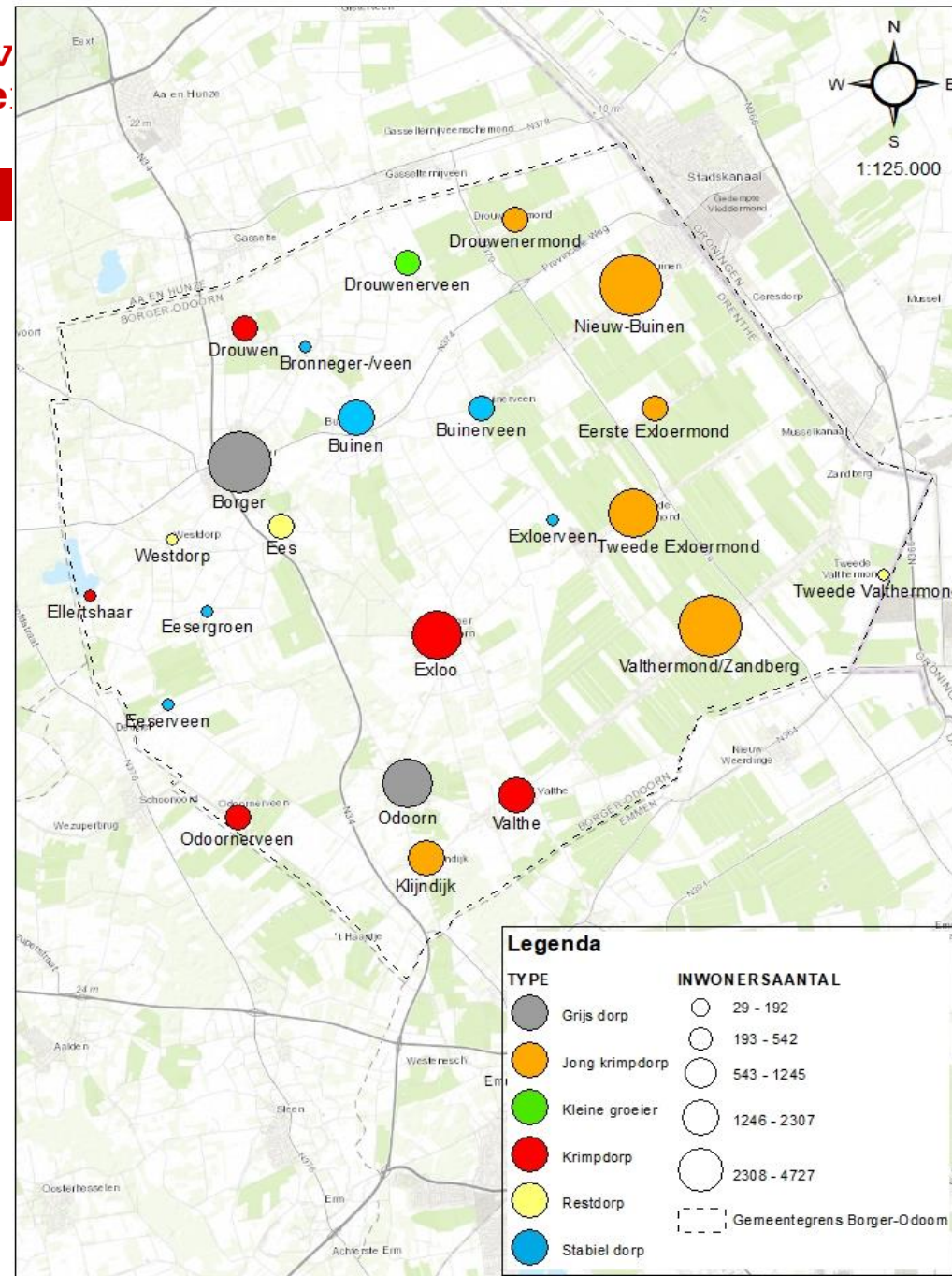
04-02-2016 |

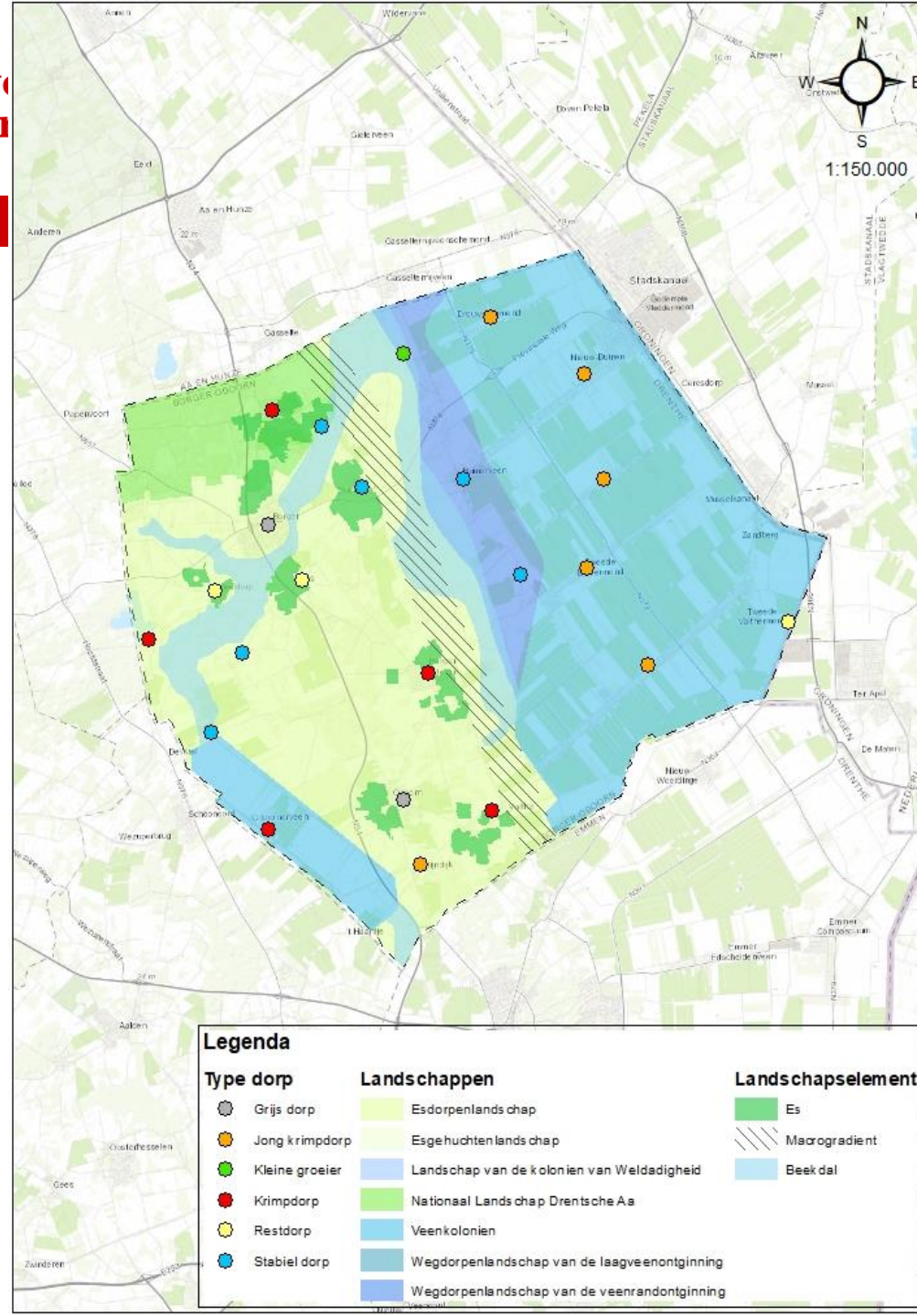
Verklaringen?

Ruimtelijke verklaringen

- Aantrekkelijkheid van een dorp
- Voorzieningenaanbod
- Nabijheid van een stad
- Huizenmarkt

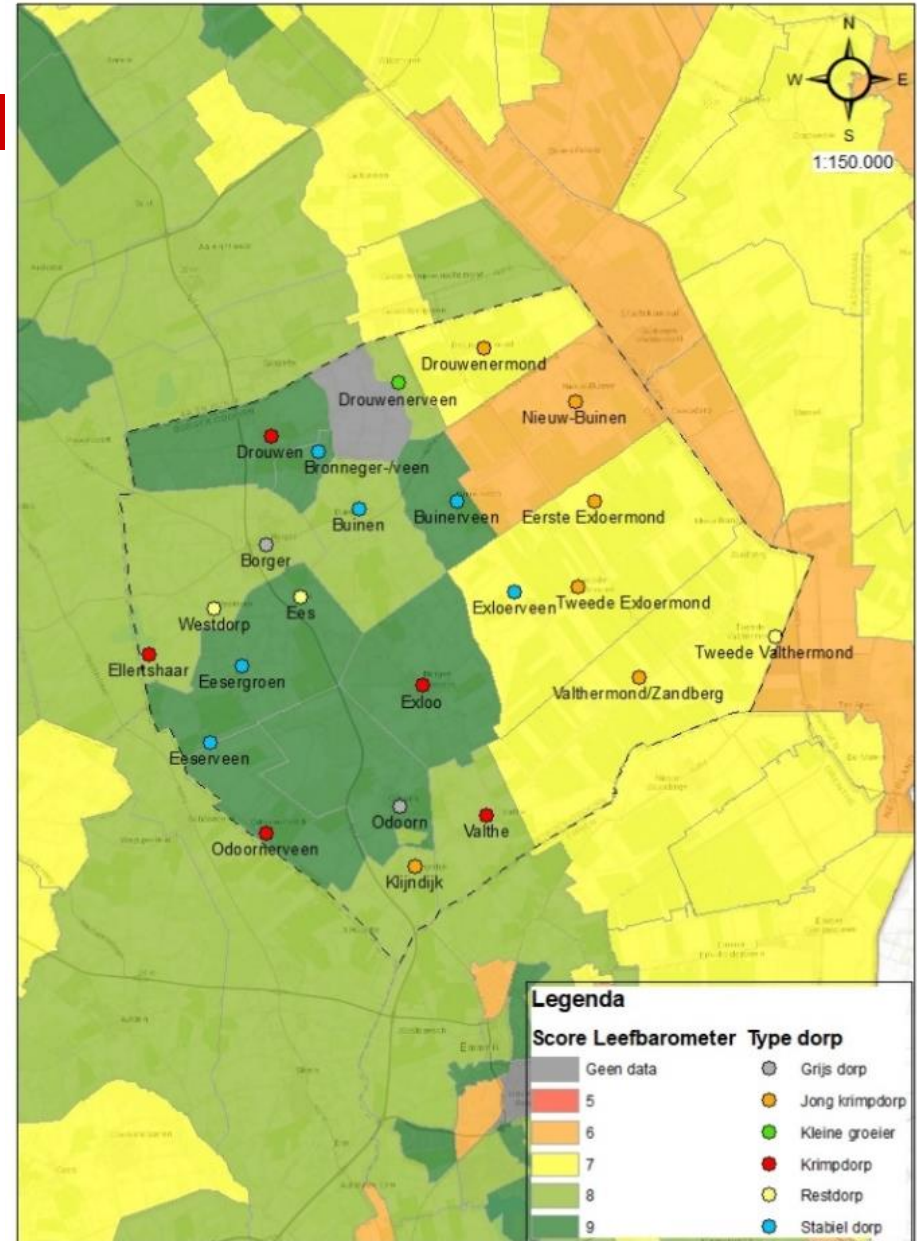
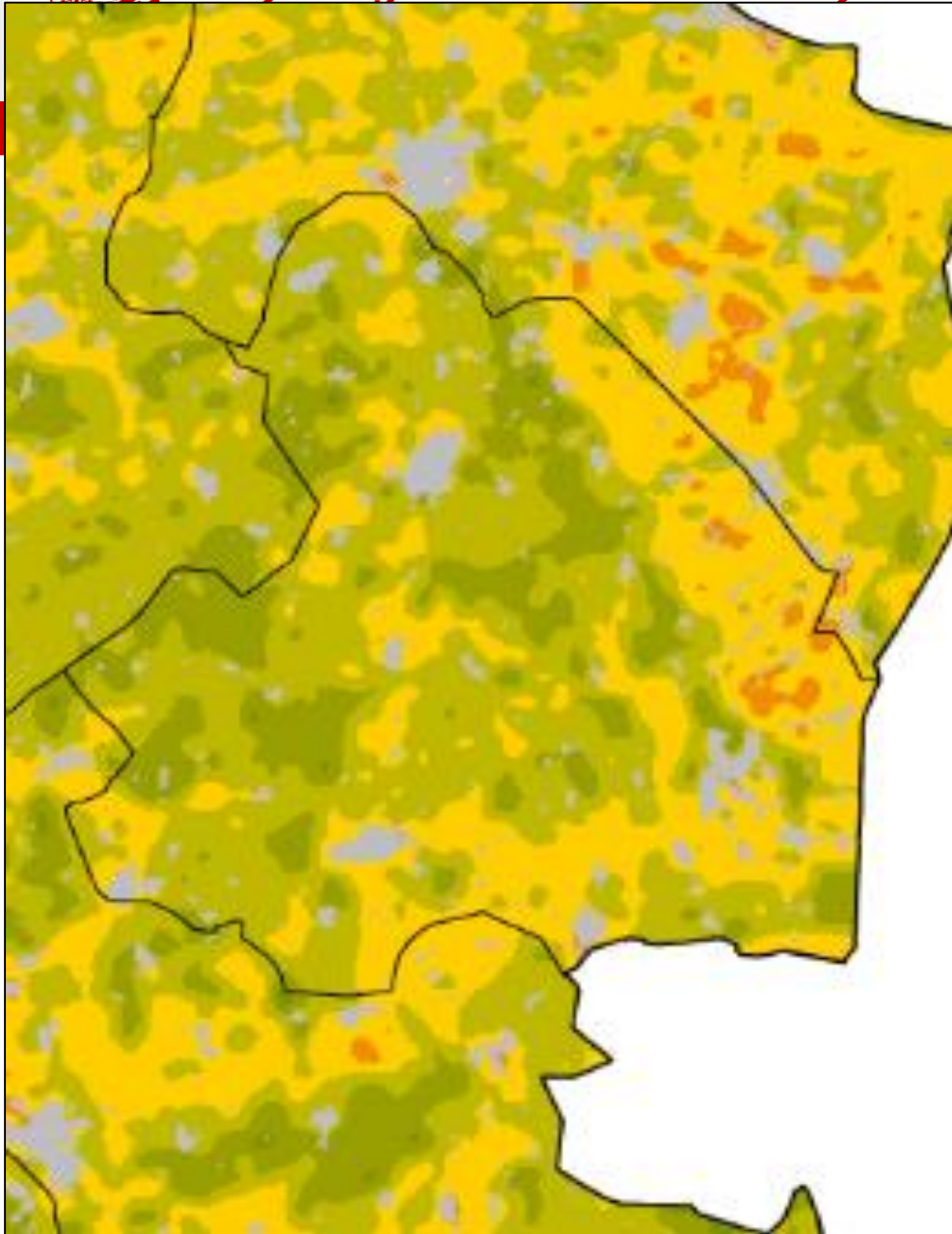

rijksuniversiteit
groningen

faculteit ruimtelijke
wetenschappen

Aantrekkelijkheid van het dorp

rijksuniversiteit
groningen

faculteit ruimtelijke
wetenschappen

De huizenmarkt

Dorp	Dorpstype	Gemiddelde WOZ-waarde (1 jan. 2016)	Koopwoningen (in %)	Huurwoningen (in %)	Aantal goedkope huurwoningen (tot €409)
Nieuw-Buinen	Jong krimpdorp	139.000	63%	36%	82
Valthermond/Zandberg	Jong krimpdorp	144.000	69%	31%	379
Tweede Exloërmond	Jong krimpdorp	144.000	69%	31%	86
Drouwenermond	Jong krimpdorp	169.000	89%	11%	4
Borger	Grijs dorp	175.000	65%	35%	103
Eerste Exloërmond	Jong krimpdorp	175.000	81%	19%	4
Klijndijk	Jong krimpdorp	189.000	80%	19%	24
Valthe	Krimpdorp	190.000	75%	25%	28
Buinerveen	Stabiel dorp	190.000	94%	6%	1
Odoorn	Grijs dorp	193.000	71%	29%	18
Buinen	Stabiel dorp	209.000	84%	14%	22
Drouwenerveen	Kleine groeier	209.000	89%	11%	1
Exloo	Krimpdorp	220.000	79%	21%	24
Odoornerveen	Krimpdorp	241.000	91%	8%	1
Ees	Rest dorp	243.000	84%	16%	2
Drouwen	Krimpdorp	253.000	87%	11%	0
Zandberg	Jong krimpdorp	ND	42%	58%	0
Westdorp	Rest dorp	ND	82%	18%	0
Exloërveen	Stabiel dorp	ND	83%	17%	n.v.t.
Eeserveen	Stabiel dorp	ND	84%	14%	n.v.t.
Bronneger/-veen	Stabiel dorp	ND	91%	9%	n.v.t.
Eesergroen	Stabiel dorp	ND	97%	3%	n.v.t.
Ellertshaar	Krimpdorp	ND	ND	ND	ND
Borger-Odoorn		175.000	71%	29%	
Drenthe		182.000	66%	34%	
Nederland		216.000	56%	43%	

De huizenmarkt

- › Jonge krimpdorpen kennen de laagste gemiddelde WOZ-waarde
- › Jonge krimpdorpen en grijze dorpen kennen relatief gezien veel huurwoningen
- › Stabiele dorpen kennen de meeste koopwoningen
- › Verschil jonge krimpdorpen en krimpdorpen te verklaren?

Onderwijs

Dorp	Type	Basisschool
Borger	Grijdsdorp	
Odoorn	Grijdsdorp	
Valthe	Krimpdorp	
Exloo	Krimpdorp	
Drouwen	Krimpdorp	
Valthermond/Zandberg	Jong krimpdorp	
Nieuw-Buinen	Jong krimpdorp	
Tweede Exloërmond	Jong krimpdorp	
Ees	Restdorp	

Onderwijs

Dorp	Type	Jaartal sluiting
Eeserveen	Stabiel dorp	1993
Odoornerveen	Krimpdorp	Omstreeks 2000
Drouwenerveen	Kleine groeier	2005
Drouwenermond	Jong krimpdorp	2011
Eerste Exloërmond	Jong krimpdorp	2011
Buinen	Stabiel dorp	2013
Klijndijk	Jong krimpdorp	2013

Overzicht van in gemeente Borger-Odoorn gesloten scholen in de afgelopen decennia

(bronnen: NPO Radio 1, 2010; Dagblad van het Noorden, 2010; RTV Drente, 2010; RTV Drenthe, 2013; Eeserveen, 2018)

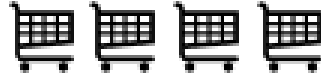

Voorzieningen

- > 'Grijze dorpen' kennen een positief migratiesaldo voor 65-plussers
- > Verklaring: aanwezigheid type voorzieningen?
- > Triple A-voorzieningen:
 - **A**rts
 - **A**potheek
 - **A**ldi (supermarkt)

Triple A-voorzieningen

Dorp	Type	Arts	Apotheek	Aldi (supermarkt)
Borger	Grijdsdorp			
Odoorn	Grijdsdorp			
Exloo	Krimpdorp			
Nieuw-Buinen	Jong krimpdorp			
Valthermond/Zandberg	Jong krimpdorp			
Tweede Exloërmond	Jong krimpdorp			
Ees	Restdorp			

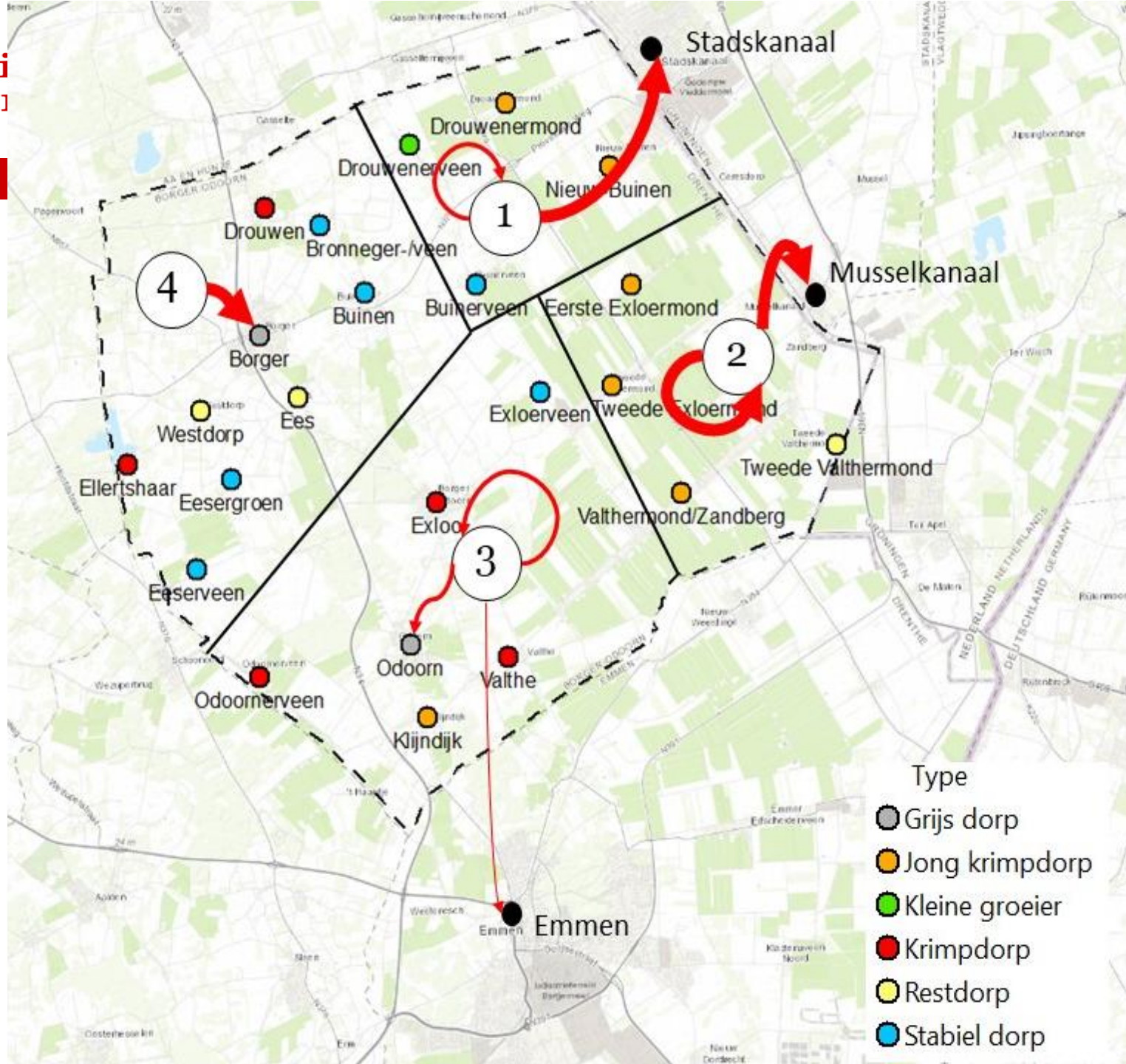

Voorzieningen: leefgebieden

- › Nota Leefgebieden 1 – van zes hoofdkernen naar vier leefgebieden (2012)
- › Gebruik van voorzieningen: wie gaat waarheen voor wat?
 - Leefgebied 1: gericht op Stadskanaal
 - Leefgebied 2: gericht op Musselkanaal en eigen voorzieningen
 - Leefgebied 3: gericht op eigen voorzieningen, Odoorn en deels op Emmen
 - Leefgebied 4: gericht op Borger

ri
gg

- Type
- Grijs dorp
 - Jong krimpdorp
 - Kleine groeier
 - Krimpdorp
 - Restdorp
 - Stabiel dorp

Samenvattend: de ruimtelijke verklaringen

- › **Grijze dorpen:** aanwezigheid triple a voorzieningen, aanwezigheid woon, welzijn en intensieve zorg cluster en leefgebieden
- › **Jonge krimp dorpen:** landschapstype, lagere woningprijzen en aanwezigheid huurwoningen
- › **Krimpdorpen:** hoge woningprijzen ontstaan door aantrekkelijk landschapstype
- › **Stabiele dorpen:** hoog percentage koopwoningen en hoge mate verbondenheid. Kleinere dorpen met weinig voorzieningen
- › **Kleine groeier:** unieke uitschieter?

Een verdieping: de dorpen in

- > Odoorn en Valthe
- > Interviews met jongeren tussen de 18 en 35 jaar
- > Waarom wonen zij waar zij wonen?

Een verdieping: de dorpen in

- Sociale binding onwijs belangrijk voor jongeren!
- Ontstaan op basisschool of sportclub
- Huizenmarkt: moeilijk om aan starterswoningen te komen
- Werkgelegenheid en onderwijs spelen slechts kleine rol

rijksuniversiteit
groningen

faculteit ruimtelijke
wetenschappen

CONCLUSIES

Factoren die lokale variaties verklaren

- > Dorpskarakteristieken zwaarwegende factor
- > Economische factoren minder van invloed
- > Borger-Odoorn: sociale binding belangrijke factor voor jongeren

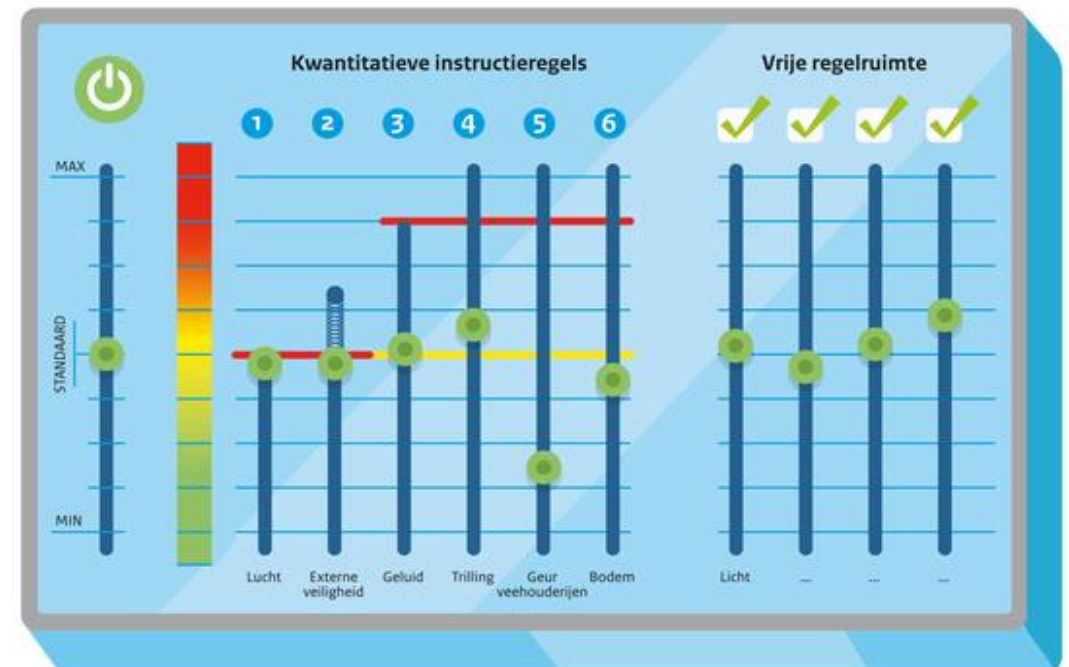
Overall conclusies

- > Krimp is niet eenduidig: lokale variaties binnen een krimpgebied
- > Verklaarbaar door ruimtelijke factoren
- > Geen one size fits all oplossing!

Aanbevelingen

- › Heb je cijfers op orde
- › Denk out of the box bij initiatieven uit de samenleving
- › Sta open voor ideeën
- › Zorg voor plekken waar sociale binding kan ontstaan

Vraag

Wat zouden jullie beleidsmakers adviseren, nu jullie dit allemaal weten?

Stelling

Er moeten meer woningen bijgebouwd worden om de krimp tegen te gaan

Bedankt voor uw aandacht!

Vragen?

Benieuwd naar meer? Noteer uw naam op de intekenlijst!

Marit Gorter
marit.gorter@gmail.com